

Затонацька Т. Г.,

кандидат фізико-математичних наук,
завідувач відділу бюджетної стратегії
Науково-дослідного фінансового інституту
при Міністерстві фінансів України,

Ставицький А. В.,

кандидат економічних наук,
старший науковий співробітник
відділу бюджетної стратегії
Науково-дослідного фінансового інституту
при Міністерстві фінансів України

ОЦІНКА СОЦІАЛЬНОЇ СПРЯМОВАНОСТІ БЮДЖЕТУ

Для України 2005 р. характеризувався в цілому політичною та економічною нестабільністю. Прийняття нового бюджету у квітні 2005 р., значне підвищення рівня соціальних виплат, зміна податкового законодавства, курсу національної валюти та інші чинники сприяли суттєвим змінам в економіці України. У той же час суперечності між основними політичними силами протягом 2005 р. спричинили зміну уряду, значне коригування економічної політики держави. Процес прийняття Державного бюджету України на 2006 р. засвідчив, що протягом останнього року основні суперечності подолати не вдалося.

Державний бюджет виконує суспільні завдання з формування загального плану мобілізації коштів та їх розподілу з метою вдосконалення структури суспільного виробництва та забезпечення соціальних гарантій населення.

При формуванні державного бюджету на наступний рік завжди виникає питання про його соціальну спрямованість. Так, більшість населення насамперед цікавить розмір їхніх зарплат, пенсій, стипендій, рівень медичного обслуговування. З одного боку, рівень видатків на соціальну сферу останніми роками значно зріс. З іншого боку, експерти вказують на недосконалість порівняння номінальних величин через наявність в країні значного рівня інфляції, неефективність використання коштів, а також майже постійне недофінансування соціальної сфери. Виникає потреба у розробці чіткого, прозорого механізму оцінки соціального забезпечення у Державному бюджеті України.

На особливу увагу ця проблема заслуговує при створенні в Україні бюджету нового типу, спрямованого на економічне зростання, адже необхідно принаймні хоча б зберегти існуючий рівень соціального забезпечення, виявити найважливіші чинники, що можуть вплинути на зміну ситуації. Експерти мають можливість оцінити сотні різних показників, що так чи інакше впливають на соціальний рівень життя населення, проте порівняти такі дані досить складно.

Проблемам видатків бюджету присвячені праці таких провідних українських вчених, як О. Д. Василик, І. Я. Чугунов, С. А. Буковинський, Д. В. Полозенко та ін.

Новизна роботи полягає в отриманні методики визначення інтегрального показника соціальної спрямованості бюджету.

Метою роботи є розробка методики визначення інтегрального показника соціальної спрямованості бюджету, яка враховує велику кількість різних факторів.

Об'єктом дослідження виступає соціальна сфера економіки України.

Предметом дослідження є методи аналізу та оцінки рівня соціальної спрямованості бюджету.

Аналогічна методика була вдало апробована в інших дослідженнях. Вона базується на побудові загального рейтингу, який враховує динаміку декількох найважливіших показників. Така методика була базовою при оцінці показника зовнішньоекономічної безпеки України¹, безпеки фінансового сектора економіки України², при визначенні інтегрального показника соціально-економічної безпеки України³.

На думку авторів, механізм підрахунку інтегрального показника соціальної спрямованості має враховувати велику кількість чинників, які можна поділити на прямі й непрямі. До прямих будемо відносити фактори, що мають фінансову складову: рівень фінансування, частку бюджетного фінансування, рівень виконання відповідної соціальної статті бюджету тощо. До непрямих — рівень безробіття, смертності, народжуваності, освітній рівень населення тощо.

Прямі показники

При вивченні динаміки будь-яких соціальних видатків необхідно враховувати наявність інфляції, яка, з одного боку, збільшує доходи бюджету, з іншого, — зменшує соціальні виплати. Тому при аналізі соціальної спрямованості бюджету були використані лише показники, позбавлені впливу інфляції. Одним з найпростіших варіантів є використання відносних показників.

Питома вага видатків на соціальну сферу у загальному обсязі видатків бюджету. Цей показник вказує, яка частка державного бюджету містила соціальні видатки. Як видно з табл. 1, цей показник значно збільшився з 2000 р., досягнувши у 2003 р. рекордної позначки — 52,4 %. Проте вже у 2004 р. відбулося його незначне зменшення — до 51,8 %. Це означає, що більше половини видатків має бути спрямовано на соціальні потреби.

Схожою є ситуація при аналізі агрегованих статей соціальних видатків: до 2002 р. — зростання, а потім — поступове зменшення. Єдиним винятком є видатки на духовний та фізичний розвиток, проте їх частка становить лише близько 5 % усіх соціальних видатків. Також у 2004 р. відбулося збільшення видатків за статтею соціального захисту і соціального забезпечення.

Питома вага видатків на соціальну сферу в обсязі ВВП. Попередній показник демонстрував наміри держави у соціальному забезпеченні, проте не показував, яка частина економіки була спрямована на розв'язання соціальних проблем. Саме через це розраховується відношення соціальних видатків до загального рівня валового продукту країни. Наприклад, у 2003 р.

Таблиця 1

Динаміка прямих показників соціальної спрямованості бюджету України, %

Показник	2000	2001	2002	2003	2004
<i>Питома вага видатків на соціальну сферу у загальному обсязі видатків бюджету,</i>	39,6	46,0	56,1	52,4	51,8
у тому числі:					
– освіта	14,7	17,2	20,3	19,8	18,1
– охорона здоров'я	10,2	11,2	12,5	12,8	12,0
– соціальний захист і соціальне забезпечення	12,4	12,4	21,0	17,1	19,1
– духовний та фізичний розвиток	2,3	2,5	2,3	2,7	2,7
<i>Питома вага видатків на соціальну сферу в обсязі ВВП,</i>	11,2	12,5	15,0	15,0	17,7
у тому числі:					
– освіта	4,2	4,7	5,4	5,7	6,2
– охорона здоров'я	2,9	3,1	3,3	3,7	4,1
– соціальний захист і соціальне забезпечення	3,5	4,1	5,6	5,7	6,5
– духовний та фізичний розвиток	0,6	0,7	0,6	0,8	0,9
<i>Рівень виконання запланованих видатків у соціальній сфері,</i>	109,4	91,3	92,1	97,8	95,5
у тому числі:					
– освіта	118,6	93,9	93,6	96,5	97,3
– охорона здоров'я	106,8	92,5	88,7	98,1	99,4
– соціальний захист і соціальне забезпечення	97,2	88,0	93,9	99,1	98,5
– духовний та фізичний розвиток	155,2	89,1	83,2	96,9	95,2
<i>Реальне виконання видатків у соціальній сфері у загальному обсязі видатків бюджету,</i>	43,3	42,0	51,7	51,2	49,5
у тому числі:					
– освіта	17,4	16,2	19,0	19,1	17,6
– охорона здоров'я	10,9	10,4	11,1	12,6	11,9
– соціальний захист і соціальне забезпечення	12,1	10,9	19,7	16,9	18,8
– духовний та фізичний розвиток	3,6	2,2	1,9	2,6	2,6

Джерело: за звітними даними Державного казначейства України.

спостерігається зростання цього коефіцієнта з 11,2 до 15 %. Подальше збільшення його до 17,7 % було викликано значним підвищенням пенсій у вересні 2004 р.

Відбувається зростання видатків усіх соціальних статей в обсязі ВВП. Наприклад, фінансування освіти збільшилося з 4,2 до 6,2 %, охорони здоров'я – з 2,9 до 4,1 %, соціального захисту і соціального забезпечення – з 3,5 до 6,5 %.

Рівень виконання запланованих видатків у соціальній сфері. Не менш цікавим є показник реального фінансування соціальної сфери. Слід зазначити, що заплановані видатки були здійснені лише у 2004 р. (109,4 % фінансування), у подальші роки рівень видатків коливався від 91,3 до 97,8 % запланованого рівня.

Реальне виконання соціальних статей бюджету залишається на незадовільному рівні. Наприклад, реальне фінансування освіти становить лише 94–97 % запланованого. Ситуація з іншими статтями дещо краща – 98–99 %. Проте варто зауважити, що, як правило, план бюджету містить лише мінімально необхідний рівень фінансування, тому недофінансування досить суттєво впливає на соціальне забезпечення.

Реальне виконання видатків у соціальній сфері у загальному обсязі видатків бюджету. Попередній показник дає змогу точніше оцінити частку бюджету, направлену на соціальну сферу. Виявилось, що, починаючи з 2002 р., реальний рівень соціальних видатків невинно зменшувався з 51,7 до 49,5 %.

За статтями фінансування ситуація є незадовільною. Реальне фінансування освіти зменшилося до 17,6 % від виконаного бюджету, знизившись до рівня 2000 р. Фінансування духовного та фізичного розвитку скоротилося з 3,6 до 2,6 % бюджету.

Таким чином, одночасно відбувається зростання частки соціальних видатків у ВВП країни та їх зменшення при реальному виконанні, що знижує загальну ефективність таких видатків. Така ситуація виникає, передусім, через частково штучне завищення показників ВВП протягом 2003–2004 рр. Знецінення гривні, активна монетизація української економіки, сприятлива кон'юнктура світових ринків, високий рівень інфляції сприяли значному підвищенню показника ВВП. Водночас заплановані соціальні видатки фінансувалися згідно із Законом про державний бюджет, що, звичайно, знижувало їх частку. Виплати на соціальні потреби знецінених коштів не давали змоги повною мірою реалізувати необхідні програми.

Для простоти розрахунків приймемо рівень соціального забезпечення населення у 2000 р. за 1. Розрахуємо індекс кожного з розглянутих показників як відношення до рівня 2000 р. (табл. 2).

Як видно з табл. 2, заплановані видатки на соціальну сферу мали вирости на 25–50 % від рівня 2000 р., проте реальне фінансування освіти виросло на 1 %, охорони здоров'я – на 9,5 %, соціального захисту і соціального забезпечення – на 56,1 %, а духовного та фізичного розвитку – скоротилося на 38 %.

Для узагальнення необхідно вивести показник, який враховуватиме всі наведені тенденції – інтегральний показник прямих соціальних видатків (ІППСВ). Він розраховуватиметься як середньозважений чотирьох розглянутих показників.

Коефіцієнти вагомості для підрахунку інтегрального показника вибиралися експертним шляхом оцінки важливості кожного з показників. Найважливішим показником було визначено реальне виконання видатків на соціальну сферу, що обумовлювалося нестабільністю соціальних виплат протягом досліджуваного періоду. Другою за важливістю було визначено частку соціальних видатків в обсязі ВВП, що дає змогу оцінити ступінь компенсації соціальній сфері значного зростання валового продукту країни. Остаточні отримані коефіцієнти вагомості показників наведено у табл. 3.

Таблиця 2

Динаміка індексу показників соціальної спрямованості

Показник	2000	2001	2002	2003	2004
<i>Питома вага видатків на соціальну сферу у загальному обсязі видатків бюджету,</i>	1,000	1,162	1,417	1,323	1,308
у тому числі:					
– освіта	1,000	1,170	1,381	1,347	1,231
– охорона здоров'я	1,000	1,098	1,225	1,255	1,176
– соціальний захист і соціальне забезпечення	1,000	1,000	1,694	1,379	1,540
– духовний та фізичний розвиток	1,000	1,087	1,000	1,174	1,174
<i>Питома вага видатків на соціальну сферу в обсязі ВВП,</i>	1,000	1,116	1,339	1,339	1,580
у тому числі:					
– освіта	1,000	1,119	1,286	1,357	1,476
– охорона здоров'я	1,000	1,069	1,138	1,276	1,414
– соціальний захист і соціальне забезпечення	1,000	1,171	1,600	1,629	1,857
– духовний та фізичний розвиток	1,000	1,167	1,000	1,333	1,500
<i>Рівень виконання запланованих видатків у соціальній сфері,</i>	1,000	0,835	0,842	0,894	0,873
у тому числі:					
– освіта	1,000	0,792	0,789	0,814	0,820
– охорона здоров'я	1,000	0,866	0,831	0,919	0,931
– соціальний захист і соціальне забезпечення	1,000	0,905	0,966	1,020	1,013
– духовний та фізичний розвиток	1,000	0,574	0,536	0,624	0,613
<i>Реальне виконання видатків у соціальній сфері у загальному обсязі видатків бюджету,</i>	1,000	0,969	1,193	1,183	1,142
у тому числі:					
– освіта	1,000	0,926	1,090	1,096	1,010
– охорона здоров'я	1,000	0,951	1,018	1,153	1,095
– соціальний захист і соціальне забезпечення	1,000	0,905	1,636	1,406	1,561
– духовний та фізичний розвиток	1,000	0,624	0,536	0,733	0,720

Розраховано авторами.

Таблиця 3

Коефіцієнти вагомості показників для інтегрального показника прямих соціальних видатків

Показник	Коефіцієнт вагомості
Питома вага видатків на соціальну сферу у загальному обсязі видатків бюджету	0,2
Питома вага видатків на соціальну сферу в обсязі ВВП	0,3
Рівень виконання запланованих видатків у соціальній сфері	0,1
Реальне виконання видатків у соціальній сфері в загальному обсязі видатків бюджету	0,4

Розраховано авторами.

Результати обчислень інтегрального показника прямих соціальних видатків відображені у табл. 4.

Таблиця 4

Динаміка інтегрального показника прямих соціальних видатків

Показник	2000	2001	2002	2003	2004
Загальний показник, у тому числі:	1,000	1,038	1,246	1,229	1,280
– освіта	1,000	1,019	1,177	1,196	1,175
– охорона здоров'я	1,000	1,007	1,077	1,187	1,190
– соціальний захист і соціальне забезпечення	1,000	1,004	1,570	1,429	1,591
– духовний та фізичний розвиток	1,000	0,874	0,768	0,990	1,034

Розраховано авторами.

З наведених даних видно, що рівень соціального забезпечення значно поліпшився у 2002 р., що пояснюється політичними причинами під час проведення парламентських виборів. Упродовж 2003–2004 рр. здійснювалися спроби підтримувати відповідний рівень. При цьому відбувалося незначне зниження ІППСВ, яке в основному пояснювалося різким зменшенням відповідного показника у статті “соціальний захист і соціальне забезпечення” (з 1,57 до 1,429). Наближення виборів Президента України у 2004 р. змусило владу повернутися до попереднього рівня видатків, проте не всі статті були відповідним чином компенсовані. Наприклад, рівень видатків на освіту не зміг перевищити рівень 2002 р. (1,177).

Непрямі показники

За допомогою кількісно-грошових показників можна виміряти рівень соціальної орієнтованості бюджету. Проте такі показники не завжди відображають реальну економічну ситуацію у державі. Трапляються випадки, коли номінальні витрати на соціальні потреби зростають, проте через недостатню ефективність розподілу коштів чи інші причини соціальна захищеність населення падає.

Для ґрунтовнішого дослідження, на думку авторів, слід брати показники різних сфер життєдіяльності, які тією чи іншою мірою характеризують ситуацію із соціальною захищеністю населення. У той же час кількість таких показників має бути обмеженою для простоти розрахунків. Таким чином, для аналізу було обрано 10 показників, найбільш прийнятних для розрахунків даного типу. Умовно вони були поділені на групи:

- економічного розвитку життя (пасажирооборот транспорту, кількість малих підприємств);
- освіти і науки (кількість осіб у навчальних закладах, кількість спеціалістів, які виконують науково-технічні роботи, обсяг наукових та науково-технічних робіт, виконаних власними силами);

- медицини та охорони здоров'я (кількість лікарів усіх спеціальностей, кількість інвалідів, кількість пенсіонерів);
- соціальна сфера (кількість засуджених, кількість сімей та однаків, які перебували на квартирному обліку в міських поселеннях).

Проаналізуємо низку непрямих показників детальніше.

Пасажирооборот транспорту загального користування. Цей показник вказує на забезпеченість населення громадським транспортом. Як видно з табл. 5, у 2001 р. відбулося незначне зменшення цього параметра, що спричинене здебільшого нездатністю комунальних служб забезпечувати функціонування міського транспорту. Починаючи з 2002 р., ситуація стала виправлятися за рахунок приватних перевізників, що дало змогу збільшити пасажирооборот на 13,5 % у порівнянні з 2000 р.

Незважаючи на підвищення тарифів на перевезення, кількість бажаючих скористатися послугами приватних перевізників збільшується, що свідчить про поступове зростання добробуту населення.

Кількість пенсіонерів. Цей показник залишається майже незмінним протягом останніх 5 років, що свідчить про стабільність пенсійного забезпечення населення. Незначне зменшення кількості людей пенсійного віку на 1,3 % за 5 років викликано здебільшого демографічними проблемами.

Кількість сімей та однаків, які перебували на квартирному обліку в міських поселеннях. Однією з найгостріших проблем країни залишається забезпечення житлом значної кількості людей. Протягом 2000–2004 р. спостерігається тенденція до зменшення черги (майже на 20 %), проте зменшується вона, в основному, через демографічні проблеми та неспроможність людей купити квартиру самотужки, за допомогою банківського (іпотечного) кредиту.

Кількість осіб у навчальних закладах. Упродовж останніх 5 років кількість осіб, що навчаються, зменшилася на 4 %. Проте така зміна викликана насамперед демографічною ситуацією, тобто зменшенням кількості дітей шкільного віку. У той же час охоплення дітей шкільного віку середньою освітою залишається на рівні 99 %.

Кількість лікарів усіх спеціальностей. Ситуація з наданням медичних послуг залишається вкрай складною. Формально за 5 років кількість лікарів зменшилася на 1,2 %, однак структурно їх розподіл змінився майже кардинально. Більшість лікарів працюють у приватних клініках великих міст. Значна кількість сільського населення не отримує якісних медичних послуг.

Кількість інвалідів. Цей показник свідчить про ситуацію з охороною здоров'я в країні, про безпеку життя на виробництві. З 2000 по 2003 р. кількість інвалідів зменшилася майже на 9,2 %, проте у 2004 р. відбулося значне їх збільшення (на 10,4 %), досягнувши значення майже п'ятирічної давності.

Кількість засуджених. Показник кількості засуджених свідчить про рівень соціального захисту та безпеки населення. З одного боку, він показує ефективність роботи правоохоронних структур, з іншого, – можливість людей відчувати задоволення від некримінального життя. Враховуючи криміногенну ситуацію в країні, державні органи правопорядку, використовуючи інструмент амністій, зміни до карного законодавства, наявність можливості

Таблиця 5

Динаміка непрямих показників соціальних видатків

Показник	2000	2001	2002	2003	2004
Пасажирооборот транспорту загального користування, <i>млрд пасажиро-км</i>	113,3	112,8	117,2	121,3	128,6
Кількість пенсіонерів (всього) на початок року, <i>тис. осіб</i>	14 530	14 447	14 423	14 376	14 348
Кількість сімей та однаків, які перебували на квартирному обліку в міських поселеннях	1765	1624	1533	1460	1414
Кількість осіб у навчальних закладах, <i>тис. осіб</i>	9174	9220	9122	8974	8813
Кількість лікарів усіх спеціальностей, <i>тис. осіб</i>	226	226	224	223,4	223,3
Кількість інвалідів, <i>тис. осіб</i>	215,2	210,5	205,7	195,6	216,1
Кількість засуджених, <i>тис. осіб</i>	230,9	202,6	194,2	201,1	204,8
Кількість малих підприємств	217 930	233 607	253 791	272 741	283 398
Кількість спеціалістів, які виконують науково-технічні роботи, <i>тис. осіб</i>	120,8	113,3	107,4	104,8	106,6
Обсяг наукових та науково-технічних робіт, виконаних власними силами на початок року, <i>тис. од.</i>	1978,4	2275	2496,7	3319,8	4112,4

Джерело: за звітними даними Державного казначейства України.

грошової компенсації за скоєні злочини, змогли зменшити кількість засуджених на 8,9 %.

Кількість малих підприємств. Кількість малих підприємств невинно зростає (на 30 %), що створює нові робочі місця, підвищуючи зайнятість населення.

Кількість спеціалістів, які виконують науково-технічні роботи. Науково-технічні розробки мають бути невід'ємною складовою економічного розвитку держави. Проте кількість працівників у цій сфері постійно зменшується. З 2000 по 2003 р. таке зменшення становило 13,4 %. У 2004 р. відбулося незначне збільшення кількості працюючих у цій сфері.

Обсяг наукових та науково-технічних робіт, виконаних власними силами. Незважаючи на скорочення науково-технічних працівників, відбувається значне збільшення кількості виконаних науково-технічних робіт, що свідчить про підвищення ефективності роботи відповідних організацій. Упродовж останніх п'яти років збільшення відбулося більш ніж удвічі.

Для однакової бази розрахунків прийmemo рівень соціального забезпечення населення у 2000 р. за 1. Розраховуємо індекс кожного з розглянутих показників як відношення до рівня 2000 р. (табл. 6).

Для узагальнення необхідно розрахувати показник, який враховуватиме всі наведені тенденції – інтегральний показник непрямих соціальних видатків (ІПНСВ). Він буде розрахований як середньозважений десяти розглянутих показників.

Коефіцієнти вагомості для підрахунку інтегрального показника вибиралися експертним шляхом оцінки важливості кожного з показників. Отримані коефіцієнти вагомості показників відображено в табл. 7.

Таблиця 6

Динаміка індексу показників соціальної спрямованості для непрямих показників

Показник	2000	2001	2002	2003	2004
Пасажирооборот транспорту загального користування	1,000	0,996	1,039	1,035	1,060
Кількість пенсіонерів (всього) на початок року	1,000	0,994	0,998	0,997	0,998
Кількість сімей та однаків, які перебували на квартирному обліку в міських поселеннях	1,000	0,920	0,944	0,952	0,968
Кількість осіб у навчальних закладах	1,000	1,005	0,989	0,984	0,982
Кількість лікарів усіх спеціальностей	1,000	1,000	0,991	0,997	1,000
Кількість інвалідів	1,000	0,978	0,977	0,951	1,105
Кількість засуджених	1,000	0,877	0,959	1,036	1,018
Кількість малих підприємств	1,000	1,072	1,086	1,075	1,039
Кількість спеціалістів, які виконують науково-технічні роботи	1,000	0,938	0,948	0,976	1,017
Обсяг наукових та науково-технічних робіт, виконаних власними силами	1,000	1,150	1,097	1,330	1,239

Розраховано авторами.

Таблиця 7

**Коефіцієнти вагомості показників для інтегрального показника
непрямих соціальних видатків**

Показник	Коефіцієнт вагомості
Пасажирооборот транспорту загального користування	0,13
Кількість пенсіонерів (всього)	0,06
Кількість сімей та однаків, які перебували на квартирному обліку в міських поселеннях	0,25
Кількість осіб у навчальних закладах	0,25
Кількість лікарів усіх спеціальностей	0,19
Кількість інвалідів	-0,13
Кількість засуджених	-0,19
Кількість малих підприємств	0,19
Кількість спеціалістів, які виконують науково-технічні роботи	0,06
Обсяг наукових та науково-технічних робіт, виконаних власними силами	0,19

Розраховано авторами.

Результати обчислень інтегрального показника непрямих соціальних видатків наведено у табл. 8.

Таблиця 8

Динаміка інтегрального показника непрямих соціальних видатків

Рік	2000	2001	2002	2003	2004
Інтегральний показник непрямих соціальних видатків	1,000	1,044	1,028	1,061	1,032

Розраховано авторами.

З табл. 8 видно, що у порівнянні з 2000 р. не відбулося якісних змін у забезпеченні соціального захисту населення. Інтегральний показник зріс лише на 3,2 % за 5 років, що, очевидно, не відповідає потребам суспільства.

Інтегральний показник соціальних видатків

На основі порівняння розроблених показників можна розрахувати інтегральний показник соціальних видатків (ІПСВ) на основі середньозваженого між ІППСВ та ІПНСВ. Враховуючи більшу соціальну спрямованість непрямих показників, вага ІППСВ становила 33 %. Динаміку показників ІППСВ, ІПНСВ та ІПСВ зображено на рисунку.

Отримані дані свідчать, що реальний соціальний захист населення збільшувався до 2003 р. на 11,7 %. У 2004 р. відбулося незначне зменшення показника – на 0,3 %.

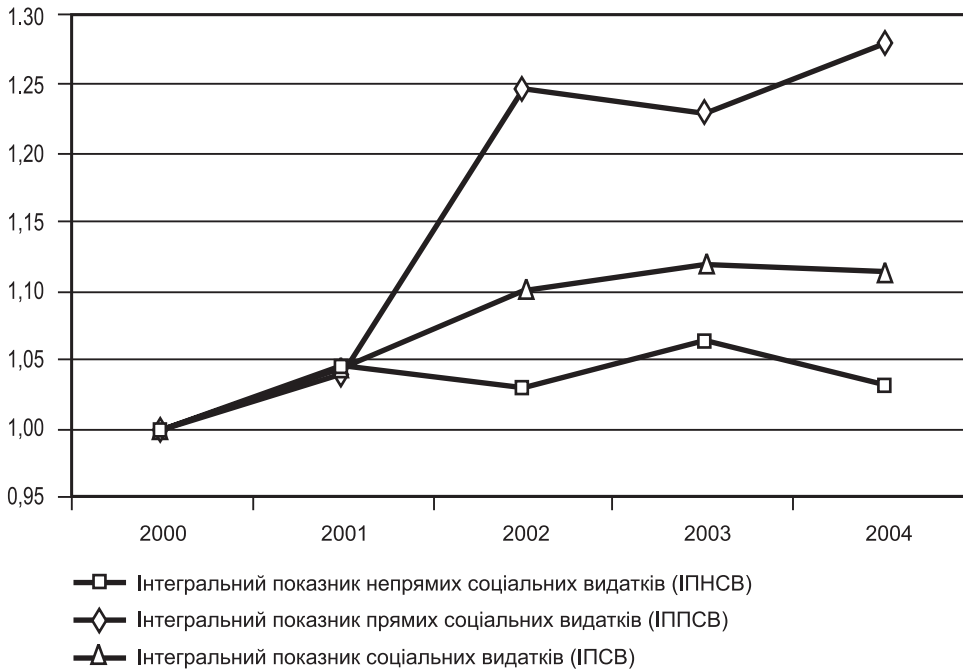

Рисунок. Динаміка ІППСВ, ІПНСВ та ІПСВ

Побудовано авторами на основі табл. 6–8.

Якщо у 2000–2001 рр. значення показників прямих і непрямих видатків майже сходилися, то з 2002 р. ІППСВ почав збільшуватися, що не обумовило відповідної зміни ІПНСВ. Також можна зазначити, що ці показники почали діяти з протилежною тенденцією: при збільшенні монетарного наповнення соціальної політики (збільшення ІППСВ) зменшується якісний стан захисту (зменшення ІПНСВ).

Висновки

Проведений аналіз показав збільшення соціальної спрямованості бюджетних видатків. Для формального висвітлення рівня соціальності бюджетних видатків у роботі розроблено декілька показників. Інтегральний показник прямих соціальних видатків показує зміну номінальних видатків на соціальні потреби. Інтегральний показник непрямих соціальних видатків показує зміну якості соціального забезпечення населення країни. Усереднювальним показником виступає інтегральний показник соціальної спрямованості бюджету (соціальних видатків), який кількісно вимірює ступінь соціальності української економіки.

Дослідження показало, що, незважаючи на значні соціальні видатки, загалом важко констатувати фундаментальні зміни соціального забезпечення населення України. За останні 5 років воно збільшилося лише на 10,4 %.

У подальших дослідженнях варто продовжити розрахунок ІПСВ, розширити кількість включених до нього показників. На основі аналізу ІПСВ доцільно проводити оцінку соціальної спрямованості бюджету при його розгляді.

---

¹ Черняк О. І., Ставицький А. В. Методика визначення зовнішньоекономічної безпеки України // Економічна безпека. Розвідка та контррозвідка. – 2002. – № 1. – С. 3–7.

² Ставицький А. В. Визначення безпеки банківського сектору економіки України // X наук.-метод. конф. “Проблеми економічної кібернетики”. Тези доповідей. – К.: АПЕКС, 2005. – С. 226–228.

³ Задорожний О. Ю. Моделювання соціально-економічної безпеки України. – К., 2003. – С. 47.